

36

"JASIN"

OBJAVLJENA U MEKI, IMA 83 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 يس ١ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ٢ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ٣ عَلَى صِرَاطٍ
 مُسْتَقِيمٍ ٤ نَزِيلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ٥ لِنُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرُوا أَبَاوَهُمْ
 فَهُمْ غَافِلُونَ ٦ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٧

U ime Allaha Svemilosnog, Milostivog!

Ja-Sin /1/ Tako Mi Kur'ana mudrog, /2/ ti si, uistinu poslanik, /3/ na pravom putu, /4/ po objavi Silnoga i Samilosnoga, /5/ da opominješ narod čiji preci nisu bili opominjani, pa je ravnodušan! /6/ O većini njih već se obistinila Riječ - zato oni neće vjerovati./7/

Već smo govorili o izdvojenim slovima (siglama) na početku poglavlja "El-Bekara". **"Tako Mi Kur'ana mudrog"**, tj. uravnoteženog, u kome nema neistine. "Ti si", o Muhammede, **"poslanik, na Pravom putu"**, tj. na Ispravnom putu, vjeri i vjerozakonu.

"Po objavi Silnoga i Samilosnoga", tj. ovaj put, pravac i vjera sa kojima si došao objava su Gospodara svjetova, Gospodara moći, Milostivoga.

"A ti, zaista, upućuješ na Pravi put, na Put Allahov, kome pripada sve što je na nebesima i sve što je na Zemlji. I eto, Allahu će se sve vratiti." (42:53) Riječi Uzvišenog:

"Da opominješ narod čiji preci nisu bili opominjani, pa je ravnodušan", misli se na Arape kojima prije njega nije došao opominjač.⁵¹⁷

Riječi Uzvišenog:

"O većini njih se već obistinila Riječ - zato oni neće vjerovati." Ibn Džerir veli: "Kazna je neizbježna za većinu njih, jer je Uzvišeni Allah u 'Ummul-Kitabu' neopozivo odredio da neće vjerovati."

"Zato oni neće vjerovati" u Allaha, niti povjerovati Njegovim poslanicima.

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَافِهِمْ أَغْلًا فَبُهِتُوا إِلَىٰ الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّقْمَحُونَ ٨
 وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ
 فَهُمْ لَا يَبْصُرُونَ ٩ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ
 لَا يُؤْمِنُونَ ١٠ إِنَّمَا نُنذِرُ مِنَ اتَّبِعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ١١
 فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ١٢ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا
 وَآثَرَهُمْ وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ١٣

Mi smo učinili da budu kao oni na čije smo vratove sindžire stavili sve do podbradaka - zato su oni glava uzdignutih, /8/ i kao oni ispred kojih i iza kojih smo pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili - zato oni ne vide, /9/ i njima je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao, oni neće vjerovati. /10/ Tvoja opomena će koristiti samo onome koji Kur'an slijedi i Svemilosnog se boji, iako Ga ne vidi; njega obraduj oprostom i nagradom lijepom! /11/ Mi ćemo, zaista, mrtve oživiti i Mi smo zapisali ono što su uradili i djela koja su iza sebe ostavili; sve smo Mi to u Knjizi jasnoj pobrojali./12/

Uzvišeni veli: Mi smo učinili da oni kojima je određeno da budu nesretnici budu poput onih kojima su na vratovima okovi koji im ruke vezuju za vrat ispod brade, zbog čega su im glave uzdignute. Stoga Uzvišeni veli: **"Zato su oni glava uzdignutih"**.

"El-mukmeh" je neko sa podignutom glavom, kao što veli Ummu-Zer' u svome govoru (u podužem hadisu u kome žene govore o svojim muževima): "Pijem pa glavu dignem (etekammehu)", tj. pijem dok se ne zadovoljim, a onda dižem glavu uz ugodan osjećaj. Ovo je poput riječi Uzvišenog:

"Ne drži ruku svoju stisnutu"(17:29), čime se hoće reći da su im ruke pričvršćene za vratove i da nisu u stanju pružiti ih da bi učinili dobro.

Riječi Uzvišenog:

"Ispred kojih i iza kojih" "i na oči im koprenu stavili, zato oni ne vide", tj. na njihove oči stavili koprenu da Istinu ne vide, pa im dobro nije od koristi, niti su oni u stanju da ga slijede, tj. islam. Ikrima veli: Ebu-Džehl je rekao: "Ako vidim Muhammeda, učinit ću...", pa je objavljeno:

"Mi smo učinili da budu kao oni na čije smo vratove sindžire stavili" pa do **"zato oni ne vide."** Pa su mu govorili: "Evo Muhammeda", a on je govorio: "Gdje je, gdje je?", ne videći ga. Prenosi Ibn-Džerir.

Riječi Uzvišenog:

"I njima je svejedno opominjao ih ti ili ih ne opominjao, oni neće vjerovati", tj. oni su neopozivo zalutali i opominjanje im ne koristi, niti utječe na njih. Ovom ajetu sličan je već prethodio na

* Objavljena nakon sure "El-Džinn".

** 45. ajet je medinski.

⁵¹⁷ Vidjeti napomenu kod komentara 44. ajeta u poglavlju "Sebe".

početku poglavlja "El-Bekara".

"Tvoja opomena će koristiti samo onome koji Kur'an slijedi", tj. Tvojom opomenom okoristit će se vjernici koji slijede Uzvišeni Kur'an, **"Svemilosnog se boji, iako Ga ne vidi"**, tj. makar ga niko osim jedinog **"Njega obraduj oprostom"**, tj. njegovih grijeha, **"I nagradom lijepom."**

"Onima koji se Gospodara svoga boje i kad ih niko ne vidi - oprost i nagrada velika!" (67:12)

Potom Uzvišeni veli: **"Mi ćemo, zaista, mrtve oživiti"**, tj. na Sudnjem danu,

"i Mi smo zapisali ono što su uradili", tj. djela. U pogledu riječi Uzvišenog: **"I djela koja su iza sebe ostavili"** postoje dvije tvrdnje:

Prvo: Zapisujemo njihova djela koja su sami učinili i tragove koje su iza sebe ostavili, kao u riječima Poslanika, s.a.v.s.: /594/ "Ko u islamu uvede lijep običaj, imat će nagradu za to i nagradu za sve koji to budu praktikovali nakon njega, a da ne umanju njihovu nagradu. A ko u islamu uvede ružan običaj, imaće grijeh za to i grijeh svih onih koji to budu činili nakon njega, a da ne umanju njihove grijeha." Prenosi ga Muslim od Džerira Ibn Abdulah el-Bedželija kao merfu', koji je priča o ljudima iz plemena Mudar koji su na sebi imali prugaste košulje. Prenosi ga i Ibn Ebi-Hatim od Džerira kao merfu'.

Drugo: Misli se na tragove njihovih koraka koje su počinili u pokornosti ili grijehšenju. Postoje hadisi u ovom značenju, od kojih navodimo neke: "Imamo Ahmed prensi od Džabira ibn-Abdulaha da je rekao: 'Prostor oko džamije ostao je prazan, pa je rod Benu-Seleme htio da se preseli bliže džamiji. To je doprlo do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa im je rekao: 'Saznao sam da želite da se preselite bliže džamiji?' Oni rekoše: 'Da, Allahov Poslanice, htjeli smo', pa i je Allahov Poslanik rekao: /595/ 'O, Benu-Seleme, ostanite u vašim kućama, vaši tragovi će biti zapisani! O, Benu-Seleme, ostanite u vašim kućama, vaši tragovi će biti zapisani!'" Ovako ga prenosi i Muslim od Džabira.⁵¹⁸

Između ove dvije tvrdnje nema proturječnosti o čemu najbolje svjedoči upravo ova druga. Jer ako se pišu ovi tragovi, onda će se tim prije pisati oni po kojima ih neko slijedi u dobru ili zlu, a Allah najbolje zna.

Riječi Uzvišenog: **"Sve smo Mi to u Knjizi jasnoj pobrojali"**, tj. sva stvorenja, su zapisana u ispisanoj i tačnoj Knjizi u "Levhi-mahfuzu". Jasna Knjiga ovdje spomenuta je "Ummi-Kitab". Što se, pak, tiče Knjige djela, to je Knjiga koja sadržava dobra ili loša djela onih koji podliježu obavezi, i na nju se

"Kakva je ovo Knjiga - ni mali, ni veliki grijeh nije propustila, sve je nabrojala! I naći

će upisano ono što su radili. Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti."(18:49) Allah kao primjer navodi žitelje mjesta koji su u laž ugonili svoja tri poslanika.

وَأَضْرِبْ لَهُمْ
مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿١٣﴾ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ
أَثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَمَزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿١٤﴾
قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ وَإِنْ أَنْتُمْ
إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٥﴾ قَالُوا رَبَّنَا يَا عَلِمَ إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ﴿١٦﴾ وَمَا عَائِنَا إِلَّا
الْبَلْعُ الْمُبِينُ ﴿١٧﴾

Navedi im kao pouku stanovnike jednog grada, kad su im došli poslanici; /13/ kad im Mi poslasmo dvojicu ali im oni ne povjerovaše, i pojačasmo trećim, pa rekoše: "Mi smo vama poslani!" /14/ "Vi ste ljudi kao i mi", oni odgovoriše, "Svemilosni nije objavio ništa; vi neistinu govorite!" /15/ "Gospodar naš zna da smo, doista, vama poslani", rekoše oni /16/ "i dužni smo samo da jasno obznanimo"./17/

Uzvišeni veli: **"Navedi im"**, tj. svome narodu koji ti ne vjeruje,

"kao pouku stanovnike jednog grada kad su im došli poslanici." Veli se da je to Antiohija (današnja Antakija u Turskoj), u kojoj je postojao vladar po imenu Antioh, koji je obožavao kipove. Uzvišeni Allah mu je poslao tri poslanika, pa im on nije povjerovao. Neki učenjaci sumnjaju da se radi o Antiohiji, iz razloga koje ćemo, ako Bog da, spomentui nakon završetka priče.

Riječi Uzvišenog: **"Kad im mi poslasmo dvojicu, ali im oni ne povjerovaše"**, tj. utjeraše ih u laž, **"i pojačasmo trećim"**, tj. podržasmo ih sa **"pa rekoše"**: žiteljima tog mjesta **"mi smo vama poslani"**, tj. vaš Gospodar koji vas je stvorio. On vam naređuje da samo Njemu robujete, jer nema Njemu ravnog. **"Vi ste ljudi kao i mi", rekoše**, tj. kako to da se vam objavljuje, a vi ste ljudi poput nas!? Da ste poslanici, bili bi meleki. Ovo je prigovor mnogih

"Zato što su govorili kad su im poslani njihovi jasne dokaze donosili: 'Zar da nas ljudi upućuju?!'(64:6) tj. čude se tome. O ovome postoje brojni

"Vi ste ljudi kao i mi", oni odgovoriše, "Svemilosni nije objavio ništa; vi neistinu govorite!" Oni rekoše: **"Gospodar naš zna da smo, doista vama poslani"**, tj. trojica poslanika im odgovaraju: Allah zna da smo mi Njegovi poslanici vama.

"i dužni smo da vam jasno obznanimo", tj. naša dužnost je samo da vam dostavio ono što nam

⁵¹⁸ Tj. ostanite u vašim kućama, jer će vam za tragove vaših koraka na putu za džamiju biti upisan isti broj dobrih djela, a umanjn isti broj loših. U Et-Tirmizijevoj predaji stoji: "Nisu se preselili."

je objavljeno. Ako nas poslušate bićete sretni na oba svijeta, a ako ne, krivica je vaša.

قَالُوا إِنَّا نَطِئُ رَبَّكَ لَئِن لَّمْ نَلْنَهُمْ لَلرَّجْمَتِ كُمْ
وَلَيْسَنَّ كُمْ مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨﴾ قَالُوا طَرِكُكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ ذُرِّيَّتُمْ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿١٩﴾

Oni rekoše: "Mi slutimo da nam nesreću donosite; ako se ne okanite, kamenovat ćemo vas i stići će vas, zaista, bolna patnja od nas". /18/ "Uzrok vaše nesreće je s vama!" rekoše oni. "Zar zato što ste opomenuti?! Ta vi ste narod koji svaku granicu zla prelazi!" /19/

Tada im žitelji grada vele: "Mi slutimo da nam nesreću donosite", tj. osjećamo da ste baksuzni, i ako nas zadesi kakva nevoja, bit će to zbog vas.

"Ako se ne okanite, kamenovat ćemo vas i stići će vas, zaista, bolna patnja" "Uzrok vaše nesreće je s vama", tj. počiva u vama.

"Zar zato što ste opomenuti?", tj. zar zato što vas opominjemo, vi nam prijetite!?

"Ta, vi ste narod koji svaku granicu zla prelazi."

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ
يَا قَوْمِ اسْمِعُوا بِلِرْسَالِي ﴿٢٠﴾ تَتَّبِعُوا مِن لَّا يَنْتَظِرُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ سَاهُونَ
﴿٢١﴾ وَمَالِي لَّا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ رُجُوعُونَ ﴿٢٢﴾ أَأَتَّخِذُ مِن دُونِهِ
ءَالِهَةً إِن يَرِدُنِ الرَّحْمَنُ بِبُصْرٍ لَّا تَنْفَعُنِي شَفَعَةُ شَيْئٍ وَلَا يَتَّقِدُونَ
﴿٢٣﴾ إِنِّي إِذًا لَّفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٤﴾ إِنِّي ءَأَمْتُ بِرَبِّكُمْ فَاَسْمِعُونِ ﴿٢٥﴾

I s kraja grada, žurno dođe jedan čovjek i reče: "O narode moj, slijedi one koji su poslani, /20/ slijedite one koji od vas ne traže nikakvu nagradu, a na Pravom su putu! /21/ Zašto da se ne pokoravam Onome Koji me je stvorio, a Njemu ćete se vratiti?! /22/ Zašto da prihvatim druge bogove mimo Njega?! Ako Svemilosni hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti, /23/ a ja bih tada bio u pravoj zabludi; /24/ ja vjerujem u Gospodara vašeg, čujte mene!" /25/

Ibn-Ishak, prenoseći ono što mu je doprlo od Ibn-Abbasa, veli da su žitelji grada htjeli ubiti poslanike pa im je žurno došao sa kraja grada neki čovjek da ih pomogne.

"On reče: 'O, narode moj, slijedi one koji su poslani'", on podstiče na slijedenje poslanika.

Slijedite one koji od vas ne traže nikakvu nagradu" za to što vam dostavljaju Allahovu poruku.

"A na Pravom su putu." "Zašto da se ne pokoravam Onome koji me je stvorio?", tj. šta me to sprečava da se iskreno pokorim samo Onome Koji me je stvorio i Kome ravnog nema?

"A njemu ćete se vratiti" na Sudnjem danu, da bi svakog nagradio prema njegovim djelima.

"Zašto da prihvatim druge bogove mimo Njega?", pitanje koje sadrži osudu.

"Ako Svemilosni hoće da me snađe neko zlo, njihovo posredovanje neće mi biti ni od kakve koristi i oni me neće moći spasiti", tj. ova božanstva koja obožavate nisu ništa u stanju. Ako Uzvišeni Allah hoće da me snađe zlo, ona me ne mogu spasiti.

"A ja bi tada bio u pravoj zabludi", tj. ako bi prihvatio ta božanstva mimo Uzvišenog Allaha "Ja vjerujem u Gospodara vašega", tj. obraća se "Čujte mene!", tj. poslušajte što govorim kako biste posvjedočili da vjerujem u Jedinog, Uzvišenog Allaha i da vas slijedim u Istini. Nakon što je to rekao poslanicima, neka je na njih blagosov i selam, njegov narod je nasrnio na njega i ubio ga. Nije bilo nikoga da mu pritekne u pomoć. Katade veli: "Kamenovali su ga, a on je govorio: 'Bože, uputi moj narod, jer oni ne znaju.'" Govorio je sve dok nije izdahnuo, neka je Allah s njime zadovoljan i neka ga učini zadovoljnim!

قِيلَ

أَدْخِلِ الْجَنَّةَ قَوْمِي يَأْتِي قَوْمِي بِعِلْمُونَ ﴿٢٦﴾ بِمَا عَفَا رَبِّي وَوَجَعَلَنِي
مِنَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٧﴾ * وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِن بَعْدِهِ مِن جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ
وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ﴿٢٨﴾ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ
خَامِدُونَ ﴿٢٩﴾

I reći će se: "Uđi u Džennet!" - a on će reći: "Kamo sreće da narod moj zna /26/ zašto mi je Gospodar moj oprostio i lijep mi prijem priredio!" /27/ I protiv naroda njegova, poslije njega, Mi nismo vojsku s neba poslali, niti smo to ikada činili, /28/ samo bi se čuo jedan užasan krik, i oni bi odjednom svi pomrli. /29/

"I reći će se", tj. Allah će mu reći: "Uđi u Džennet!" Ući će u njega i imati sve blagodati, a Allah će mu otkloniti sve dunjalučke slabosti, žalosti i tegobe.

Kada vidi veliku nagradu koju mu je Allah darovao, "reći će: 'Kamo sreće da moj narod zna zašto mi je Gospodar moj oprostio i lijep mi prijem priredio!'"

Ibn-Abbas veli: "Savjetovao je svoj narod za života

riječima: "Narode moj, slijedi one koji su poslani!", a nakon smrti veli:

"Kamo sreće da moj narod zna zašto mi je Gospodar moj oprostio i lijep mi prijem priredio!" On želi reći: "Kada bi mogli vidjeti blagodati i veliku nagradu koju je zadobio, to bi učinilo da slijede poslanike!" Neka mu se Allah smiluje i neka bude njime zadovoljan; koliko je samo žudio da uputi svoj narod!

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn-Umejra da je Urve ibn Mes'ud Es-Sekafi rekao Poslaniku, s.a.v.s.: 596 "Pošalji me mome narodu da ih pozivam u islam", pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Bojim se da ćete ubiti.' On je rekao: 'Kad bi me našli na spavanju ne bi me probudili', pa mu je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Idi!' Krenuo je, pa je, prošavši pored kipova Lata i Uzza rekao: "Ujutro će ti učiniti nešto što ti se neće dopasti." Pleme Sekif se naljutilo, pa im je on rekao: "O Sekife, Lat nije ništa, a ni Uzza. Primate islam, bit ćete spašeni. O saveznici, Uzza nije ništa, a ni Lat. Primate islam, bit ćete spašeni!" Ponovio je to triput, pa ga je neki čovjek gađao i pogodio u glavnu venu na ruci u ubio ga. Kada je to saznao Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Ovaj je sličan onome iz Jasina," rekao je: "Kamo sreće da moj narod zna zašto mi je Gospodar moj oprostio i lijep mi prijem priredio!"

Rječi Uzvišenog:

"I protiv naroda njegova, poslije njega, Mi nismo vojsku s neba poslali, niti smo to ikada učinili." Uzvišeni izvještava da je On, zbog Svoje srdžbe, kaznio njegov narod nakon što su ga ubili, jer su utjerivali u laž Njegove poslanike i ubili Njegova štićenika. Uzvišeni spominje da radi njihovog uništavanja nije poslao vojsku meleka, već je stvar bila jednostavnija: **"Samo bi se čuo jedan užasan krik"**, tj. neko - veli se da je to bio Džibril - jedanput je kriknuo,

"i ni bi odjednom svi pomrli", svi do jednoga, nije ostajao niko živ.

Veli se da su trojica poslanika izaslanici Mesiha, a.s., u Antiohiju, što nije tačno iz više razloga:

1. Da su bili izaslanici Mesiha, a.s., rekli bi nešto što bi upućivalo na to da su od njega poslani.

2. Poznato je da su to žitelji Antiohije povjerovali Mesihovim, a.s., izaslanicima, i to je bio prvi grad koji mu je povjerovao, dok uzvišeni Allah spominje da su žitelji ovog grada zaniijekali njegove poslanike i da ih je On uništio jednim krikom koji ih je usmrtio.

3. Ebu-Seid el-Hudri i ne jedan od prethodnika spominje da Uzvišeni Allah nakon slanja Tevrata nije u potpunosti uništio ni jedan narod, već je nakon toga naredio vjernicima da se oni bore protiv mušrika.

Na osnovu ovoga, jasno je da ovaj grad nije Antiohija, jer nije poznato da je ona uništena za vrijeme kršćanstva, a ni ranije, a Uzvišeni najbolje zna.

يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٣٠﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَرَاهَاكُمْ نَبَأَ لَكُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنْتُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾

O kako su ljudi jadni! Nijedan poslanik im nije došao a da mu se nisu narugali. /30/ Kako oni ne znaju koliko smo prije njih naroda uništili od kojih im se niko vratio nije, /31/ a svi oni bit će zajedno pred Nas dovedeni./32/

Uzvišeni veli: **"O, kako su ljudi jadni!"**, tj. kako trebaju žaliti sebe i kajati se na Sudnjem danu kada vide kaznu, zbog nepoštivanja zapovijedi Uzvišenog Allaha i ispoljenih manjkavosti.

"Nijedan poslanik nije došao, a da mu se nisu narugali", tj. utjerivali ga u laž i izrugivali mu se niječući istinu s kojom je poslan.

"Kako oni ne znaju koliko smo prije njih naroda uništili od kojih im se niko vratio nije", tj. zar nisu pouku izvukli iz uništenja onih nevjernika koji su utjerivali u laž poslanike prije njih, oni se nisu vratili na dunjaluk, kao što o njima veli Allah: **"Postoji samo život naš zemaljski, živimo i umiremo"(45:24)**, što tvrde Dehrije, koji vele da stalno kruže i vraćaju se na dunjaluk. On ih podsjeća **"A svi oni bit će zajedno pred Nas dovedeni"**, svi prethodni i budući narodi bit će privedeni pred Uzvišenog Allaha radi polaganja računa pa će ih On nagraditi ili kazniti za njihova dobra i loša djela. To je Kijamet, a prije njega nema drugog kijameta, niti povratka na dunjaluk.⁵¹⁹

⁵¹⁹ Kažem: I pored toga što je ideja o ponovnom povratku na ovaj svijet ubjelenje prvih nevjernika, još uvijek među muslimanima ima onih koji zagovaraju ovaj povratak i to pripisuju svojim "evlijama". Tako ih oni dozivaju i traže od njih da im otklone nedaće. Oni vjeruju da im se oni u istom trenu odazivaju u raznim likovima i tvrde da ih vide i s njima pričaju. Zamisli se brate koliki je samo uticaj prokletog šejtana na njih tako da ih je učinio da vjeruju kao što su prvi nevjernici vjerovali, a pri tome smatraju da su dio Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta!? Oni izgovaraju i ponavljaju šehadet bez razumjevanja jer se ponašaju suprotno šehadetu tako što i ne osjećaju. Oni upućuju molbe i traže pomoć od nekog drugog mimo Allaha u stvarima u kojima im samo On može pomoći. Maštanja koja im se prikazuju samo je šejtan koji im se prikazuje u liku onih koje dozivaju kako bi im povećao njihovu zabludu i učvrstio u širku. Molimo Uzvišenog Allaha da nas sačuva poniženja i lošeg završetka! Allahu, učvrsti nas na: samo Tebi robujemo i samo od Tebe pomoć tražimo!

وَعَايَةُ لَهُمْ
 الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَنُفِئَهُ بِأَكْلُونِ ﴿٣٣﴾
 وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرًا فِيهَا مِنَ الْمَيْمُونِ ﴿٣٤﴾
 لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾ سُبْحَانَ الَّذِي
 خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا نُثِيتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

Dokaz im je mrtva zemlja: Mi joj život dajemo i iz nje niče žito koje oni jedu; /33/ Mi po njoj stvaramo bašče, palmike i vinograde, i činimo da iz nje izvori izviru, /34/ da oni jedu plodove njihove i od onoga što ruke njihove privrijede, pa zašto neće da budu zahvalni?/35/ Neka je hvaljen Onaj Koji u svemu stvara pol: u onome što iz zemlje niče, u njima samim, i u onome što oni ne znaju! /36/

Uzvišeni veli: **"Dokaz im je"**, tj. dokaz o postojanju Tvorca i Njegovoj potpunoj moći i oživljavanju mrtvih, **"mrtva zemlja"**, tj. kada bude obamrla, bez bilja, a kada Allah pošalje na **"Mi joj život dajemo i iz nje niče žito koje oni jedu"** tj.

"Mi po njoj stvaramo bašče, palmike i vinograde - i činimo da iz nje izvori izviru", tj. učinili smo da na njoj postoje rijeke na mjestima gdje je to potrebno kako bi se mogli hraniti njenim plodovima. Riječi Uzvišenog: **"I od noga što ruke njihove privrede"**, tj. što posiju i posade, mada je to, ustvari, iz milosti Uzvišenog Allaha prema njima, a ne kao rezultat njihovog truda i nastojanja i njihove moći.

Stoga Uzvišeni kaže: **"Pa zašto neće da budu zahvalni?"**, tj. zašto Mu ne zahvaljuju na ovim blagodatima koje su neizbrojive. Potom Uzvišeni veli:

"Neka je hvaljen Onaj Koji u svemu stvara pol: u onome što iz zemlje niče", tj. usjevima, plodovima i bilju, **"u njima samima"**, učinivši ih muškarcima i ženama, **"i u onome što oni neznaju"**, tj. raznim stvorenjima njima nepoznatim, kao što Uzvišeni veli:

"I od svega po par stvaramo da biste vi razmislili!" (51:49)

وَعَايَةُ لَهُمْ اللَّيْلُ نَسَخَ مِنْهَا النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُنْمَطُونَ ﴿٣٧﴾ وَالشَّمْسُ
 تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَالْقَمَرَ قَدَرْتَنَاهُ
 مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيرِ ﴿٣٩﴾ لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ
 تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾

I noć im je dokaz. Mi uklanjamo dnevnu svjetlost i oni ostaju u mraku. /37/ I Sunce se kreće do svoje određene granice, to je odredba Silnoga i Sveznajućeg. /38/ I Mjesecu smo odredili položaje; i on se uvijek ponovo vraća kao stari savijeni palmin prut. /39/ Nit' Sunce može Mjesec dostići, nit' noć dan preteći, svi oni u svemiru plove."/40/

Uzvišeni veli da u znake Njegove veličanstvene moći spada i stvaranje noći i dana koji se dolazeći i odlazeći smjenjuju sa tminama i svijetlošću,

"On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati." (7:54)

Stoga ovdje veli: **"I noć im je dokaz: Mi uklanjamo dnevnu svjetlost"**, tj. prekidamo je, ona odlazi i nastupa noć,

"i oni ostaju u mraku", kao što stoji u hadisu: (597) "Kada noć dođe otuda, a dan ode odavde i kada zađe sunce, postač se iftari."

"I Sunce se kreće do svoje određene granice, to je odredba Silnoga i Sveznajućeg"

misli se na njegovo određeno mjesto ispod Arša. Buharija prenosi od Ebu-Zerra da je rekao: (598) "Bio sam sa Poslanikom, s.a.v.s., u džamiji prilikom zalaska sunca, pa je rekao: 'O Ebu-Zerre, znaš li gdje zalazi sunce?' Rekoh: 'Allah i njegov Poslanik najbolje znaju!' On reče: 'Odlazi da učini sedždu ispod Arša.'" Na to se odnose riječi Uzvišenog:

"I Sunce se kreće do svoje određene granice, to je odredba Silnoga i Sveznajućeg." Veli se da se pod određenom granicom podrazumijeva vrhunac njegovog uzdizanja na nebu u toku ljeta (apogeji) i najniža tačka do koje se spušta zimi.

"I Mjesecu smo odredili položaje", tj. učinili smo da se kreće na drugi način kako bi se na osnovu njega znalo računanje mjeseci, kao što se na osnovu Sunca razlikuju dan i noć!

"Pitaju te o mladacima. Reci: 'Oni su ljudima oznake o vremenu i hadžu'". Uzvišeni također veli:

"On je Sunce izvorom svjetlosti učinio, a Mjesec sjajnim i položaje mu odredio da biste znali broj godina i računanje." (10:5), tako je Suncu podario posebnu svjetlost, a Mjesecu sjaj i učinio da im kretanje bude različito. Tako Sunce izlazi svakog dana i zalazi na kraju sa istom svjetlošću, ali ima različito mjesto izlaska i zalaska ljeti i zimi, zbog čega dan bude dugačak, a noć kratka, a potom noć bude duga, a dan kratak. Sunce dolazi do izražaja danju, tako da se za njega može reći da je dnevna zvijezda. Što se, pak, Mjeseca tiče, njemu je odredio položaje. Prve noći u mjesecu izlazi neznatan, sa malo sjaja, sjaj mu se povećava u drugoj noći i uzdiže položaje. Kako god se uzdiže, tako mu se sjaj povećava, jer ga preuzima od Sunca, sve dok se ne upotpuni u 14. noći. Zatim se počinje umanjivati do kraja mjeseca, sve dok ne postane poput stare svijene

palmine grančice. Potom Allah čini da se ponovo pojavi početkom sljedećeg mjeseca i sve tako.

Riječi Uzvišenog: Mudžahid kaže: "Svako od njih dvoje ima svoju granicu koju ne prelazi, a niti zaostaje od nje. Kada dođe jedno, ode drugo i obrnuto"

"niti noć dan preteći" Tj.nema među njima praznog hoda i oni se smanjuju bez zastoja, jer su potčinjeni i stalno jedno drugo slijedi. **"svi oni u svemiru plove"**, tj. noć,dan, Sunce i Mjesec plove, tj. kreću se u nebeskoj sferi (felek), poput pršljenja (feleke) na vretenu bez koga se ono ne okreće, niti se on bez njega okreće.

وَأَيُّهُ لَمَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمَشْهُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ
مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْقَذُونَ ﴿٤٣﴾ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٤٤﴾

Dokaz im je i to što potomke njihove u lađama krcatim prevozimo /41/ i što za njih, slične njima, stvaramo one na kojima se voze. /42/ I ako želimo, Mi ih potopimo, i neće im spasa biti, neće se izbaciti /43/ osim ako im se ne smilujemo, da bi do roka određenog uživali. /44/

Uzvišeni veli: Dokaz Njegove velike moći treba da im bude i Njegovo potčinjavanje mora kako bi nosilo lađe. U njih prije svega spada lađa Nuha, a.s., koga je Uzvišeni Allah zajedno sa vjernicima osim kojih na zemlji nije ostalo drugih ljudi, spasio. Stoga Uzvišeni veli: **"Dokaz im je i to što potomke"**, ustvari pretke, **"u lađama krcatim"** tj. lađi ispunjenoj stvarima i životinjama od kojih mu je Uzvišeni Allah naredio da u njoj ponese po par. Ed-Dahhak i Ibn-Zejd vele: "To je lađa Nuha, a.s." Riječi Uzvišenog:

"I što za njih, slične njima, stvaramo one na kojima se voze", tj. deve, koje su kopnene lađe na kojima prenose robe i jašu ih, kao i sve druge životinje.⁵²⁰ Ibn-Abbas veli: "To su lađe koje su nastale nakon Nuhove, a.s., lađe po uzoru na nju." Riječi Uzvišenog: **"I ako želimo, Mi ih potopimo"** tj, one koji su u lađi, **"i neće im spasa biti"**, tj. nema im izbavitelja,

"neće se izbaciti", tj. iz onoga što ih zadesi, **"osim ako im se ne smilujemo"**, tj. nećete biti spašeni izuzev uz Našu milost. Stoga Uzvišeni veli: **"Da bi do roka određenog uživali."**

وَلَا ذَاقِلَ لَهُمْ
أَتَقُولُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾ وَمَا أَنبَأْتَهُمْ
مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٤٦﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ
انفَعُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ
يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٧﴾

A kad im se rekne: "Bojte se onoga što se prije vas dogodilo i onoga što vas čeka da biste pomilovani bili..." /45/ I ne dođe im nijedan dokaz od dokaza Gospodara njihova kojem oni leđa ne okrenu. /46/ A kad im se kaže: "Udjeljujte od onoga što vam Allah daje", onda nevjernici govore vjernicima: "Zar da hranimo onoga koga je Allah, da je htio, mogao nahraniti? Vi ste, uistinu, u pravoj zabludi!" /47/

Uzvišeni izvještava o ustrajnosti mušrika u zabludi i stanputici, pa veli:

"A kad im se rekne: **"Bojte se onoga što se prije vas dogodilo i onoga što vas čeka"**, tj. grijeha koje ste prethodno učinili i kazne, ali su se oni od toga okrenuli. Stoga Uzvišeni veli:

"I ne dođe im ni jedan dokaz od Gospodara njihova" o iskrenosti poslanika u pogledu onoga što su donijeli od njihova Gospodara.

"kjem oni leđa ne okrenu", tj. ne prihvataju ga, niti se njime koriste.

"A kad im se kaže: 'Udjeljujte od onoga što vam Allah daje'", tj. siromašnima i muslimanima kojima je potrebno,

"onda nevjernici govore vjernicima", tj. vele vjernicima koji im naređuju da dijele, oponirajući njihovoj naredbi:

"Zar da hranimo onoga koga je Allah, da je htio, mogao nahraniti", tj. mi radimo shodno Allahovoj volji.

"Vi ste, uistinu, u pravoj zabludi", jer nam naređujete da udjeljujemo.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ
هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً
تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾

I govore: "Kad će već jednom ta prijetnja, ako Istinu govorite?" /48/ A ne čekaju drugo do strašan glas koji će ih, dok se budu jedni s drugima prepirali, obuzeti, /49/ pa neće moći

⁵²⁰ Allah je ukazao Svoju Dobrotu ljudima time što ih je uputio da prave automobile i avione i druga transportna sredstva.

ništa oporučiti, niti se čeljadi svojoj vratiti./50/

Uzvišeni izvještava o nevjerici nevjernika u pogledu postojanja Sudnjeg dana koju izražavaju riječima:

"Kad će već jednom ta prijetnja?" kao što kaže Uzvišeni:

"Požuruju ga oni koji u nj nevjeroju."(42:18) Uzvišeni Allah kaže:

"A ne čekaju drugo do strašan glas koji će ih, dok se budu jedni s drugima prepirali, obuzeti!", tj. oni očekuju samo jedan krik, a to je - a Allah najbolje zna - najava Sudnjeg dana. Dok ljudi budu zabavljeni trgovinom i drugim životnim problemima i dok se budu, po običaju, sporili i svađali, Allah će narediti Israfilu da puhne u rog. Puhanje će se oduljiti sve dok i posljednji od žitelja Zemlje ne digne glavu da bi osluhnuo glas iz pravca neba. Potom će ljudi koji tada budu postojali biti potjerani na zborište Sudnjeg dana vatrom koja će ih sa svih strana opkoliti,

"Pa neće moći ništa oporučiti", tj. od onoga što posjeduju, jer će biti zabavljeni nečim značajnijim,

"niti se čeljadi svojoj vratiti" sa svojih poslova i tržnica. Poslije ovog puhanja doći će čas kada će pomrijeti sva stvorenja, a zatim će uslijediti puhanje koje će najaviti proživljavanje.

وُفِّخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يَنسِلُونَ
 ٥١ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَن بَشَّرَنَا بِهَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ
 الْمُرْسَلُونَ ٥٢ إِن كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا
 مُحْضَرُونَ ٥٣ فَالْيَوْمَ لَا نُظَلِّمُ نَفْسًا شَيْئًا وَلَا نَحْنُ وَاللَّامَاتُ كُنَّ
 تَعْمَلُونَ ٥٤

I puhnut će se u rog, pa će oni iz grobova prema Gospodaru svome pohrliti, /51/ govoreći: "Teško nama! Ko nas iz naših grobova oživi?" "Eto ostvaruje se prijetnja Milostivog, poslanici su Istinu govorili!" /52/ Bit će to samo jedan glas i oni će se svi pred Nama obreti. /53/ Danas se nikome neće nepravda učiniti i vi ćete, prema onom kako ste radili, nagrađeni biti./54/

Ovo će biti treće puhanje, koje će najaviti proživljenje i iskupljanje i ustajanje iz grobova. Zato Uzvišeni kaže:

"Pa će oni iz grobova prema Gospodaru svome pohrliti." "En-neslan" je riječ iz koje je izveden glagol koji označava hrljenje.

"Dan u kome će žurno kao da kumirima hrlje iz grobova izići"(70:43)

"Govoreći: 'Teško nama! Ko nas iz naših grobova oživi?'" Ovo ne isključuje njihovo kažnjavanje u grobovima, jer je ono u poređenju sa onim što slijedi kao ležanje, pa će vjernici odgovarati:

"Eto ostvaruje se prijetnja Milostivog, poslanici su Istinu govorili!", a neki vele da im odgovaraju meleki. Riječi Uzvišenog:

"Bit će to samo jedan glas i oni će se svi pred Nama obreti" su slične riječima Uzvišenog:

"A bit će to samo povik jedan, a oni već na površini zemlje." Tj. bit će im izdato samo jedno naređenje i svi će biti prisutni.

"Danas se nikome neće nepravda učiniti", tj. u pogledu počinjenih djela,

"i vi ćete prema onom kako ste radili, nagrađeni biti."

إِنَّ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغُلٍ فَاكِهُونَ ٥٥ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلِّ عَلَى الْأَرْبَابِ مُتَّكِنُونَ ٥٦ هُمْ فِيهَا فَكِهَةٌ
 وَهُمْ قَتَا يَدْعُونَ ٥٧ سَلَامٌ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ٥٨

stanovnici Dženneta uživat će toga dana u blagodatima, veseli i radosni, /55/ oni i žene njihove bit će u hladovini na ukrašenim divanima naslonjeni, /56/ u njemu će imati voća, i ono što budu željeli /57/ "Mir vama!" - bit će riječi Gopodara Milostivog, /58/

Uzvišeni, izvještavajući o žiteljima Dženneta, nakon što prođu mjesta polaganja računa i uđu u džennetske bašče da će **"uživati u blagodatima veseli i radosni,"** zbog velikog uspijeha i neprekidne blagodati.

"Oni i njihove žene bit će u hladovini", tj. hladovini drveća, **"na ukrašenim divanima naslonjeni."** Riječi Uzvišenog: su ležajevi (divani) ukrašeni zavjesama kao što je ležaj za mladu.

"U njemu će imati voća", tj. svih vrsta, **"i ono što budu željeli"**, tj. u njemu postoje sva uživanja koja zatraže. Ibn Ebi-Hatim prenosi od Usame ibn Zejda da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: (599) 'Ima li koga da se potruži da uđe u Džennet? Džennet nema ničega sličnog. On je, tako mi Gospodara Kabe, sav od svjetlosti koja blista, sav u bosiljcima koji trepte, pun dvoraca izgrađenih, rijeka neprekidnih, plodova zrelih, lijepih družica, mnogobrojnog nakita, znavjek postavljen u Domu sigurnosti, svježeg voća, dobra i blagodati, na visokom i blistavom mjestu.' Rekoše: 'Da Allahov Poslanice, mi ćemo se potruditi za njega.' On reče: 'Recite: 'Ako Bog da!', pa oni rekoše: 'Ako Bog da!'" Riječi Uzvišenog:

"Mir vama - bit će riječi Gospodara Milostivog." Ibn-Abbas o riječima Uzvišenog: **"Mir vama - bit će riječi Gospodara Milostivog"** veli:

"Sam Uvišeni Allah je Selam žiteljima Dženneta", a veli se da će ih On, neka je Uzvišen, pozdraviti selamom.

وَأَمْتَرُوا
 الْيَوْمَ أَيُّهَا الْجُرْمُونَ ﴿٥٩﴾ * أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَبْنَءَ آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا
 الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ
 مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَفْلَهُونَ ﴿٦٢﴾

"a vi, o grješnici, danas se odvojite!" /59/ O sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: "Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni, /60/ već robujte Meni; to je Put pravi. /61/ On je mnoge od vas u zabludu odveo, kako niste pameti imali?! /62/

Uzvišeni izvještava o tome da će na Sudnjem danu narediti nevjernicima da se odvoje i odijele od vjernika, slično riječima Uzvišenog:

"Na dan kad nastupi čas oživljenja, ljudi će se razdvojiti" (30:14) Riječi Uzvišenog:

"O, sinovi Ademovi, zar vam nisam naredio: Ne klanjajte se šejtanu, on vam je neprijatelj otvoreni!" Ovo je prijekor Uzvišenog Allaha upućen nevjernicima koji su se pokoravali šejtanu koji im je otvoreni neprijatelj, a grijehili prema Milostivom, Koji ih je stvorio i uzdržavao. Stoga Uzvišeni veli:

"Već robujte Meni; to je Put pravi", tj. naredio sam vam da na dunjaluku ne slušate šejtana a da robujete Meni, i to je Pravi put, pa ste vi prekršili Moju zapovijed i pokorili se šejtanu. Stoga Uzvišeni veli:

"On je mnoge od vas u zabludu odveo, kako niste pameti imali", tj. zar niste imali razuma pa ste se suprostavili vašem Gospodaru i uz Njega obožavali druge i slijedili šejtana koji vam je očiti neprijatelj.

هَذَا جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾ أَصَلُّوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ
 تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ
 أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ
 فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّىٰ يُبْصَرُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ

مَكَانِهِمْ فَمَا اسْتَطَعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ﴿٦٧﴾

Ovo je Džehennem kojim vam se prijetilo, /63/ pržite se sada u njemu zato što niste vjerovali!" /64/ Danas ćemo im usta zapečatiti, ruke njihove će Nam govoriti, a noge njihove će o onom što su radili svjedočiti. /65/ Da smo htjeli, mogli smo ih vida njihova lišiti, pa kad bi na put pošli, kako bi vidjeli?! /66/ A da smo htjeli, mogli smo ih na mjestu na kome su zgriješili u nešto

pretvoriti, pa ne bi mogli nikuda otići niti se vratiti./67/

Nevjernicima će sa prijekorom i osudom biti rečeno: Ovo je džehennem oko čijeg ste postojanja utjerivali Poslanika u laž i kojim vam se prijetilo. Zato kušajte njegovu kaznu u njemu i njegovu vrelinu, zbog vašeg nevjerovanja i utjerivanja u laž. Izgleda li kazna u njemu kao što vam je opisano!

"Pržite se sada u njemu zato što niste vjerovali. Danas ćemo im usta zapečatiti, njihove ruke će Nam govoriti, a noge njihove će o onom što su radili svjedočiti"; ovako će biti stanje nevjernika i munafika na Sudnjem danu. Kada pokušaju zanijekati svoja zlodjela na dunjaluku i zakleti se da ih nisu počinili, Allah će im zapečatiti usta i učiniti da njihovi organi govore o onome što su činili.

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Enes ibn Malika da je rekao: (600) "Bili smo kod Poslanika, s.a.v.s., pa se nasmijao tako da su mu se ukazali kutnjaci, pa je rekao: 'Znate li čemu se smijem?' Rekosmo: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju!' On reče: 'Smijem se raspravi roba sa njegovim Gospodarem na Sudnjem danu, koji će reći: 'Gospodaru, zar me nisi zaštitio od nepravde?', pa će mu reći: 'Svakako.' Pa će on reći: 'Dopuštam samo da mi neko moj bude svjedok', te će mu On reći: 'Dovoljno je danas da sam sebe pozoveš na polaganje računa, a da ti plemeniti pisari budu svjedoci.' Tada će mu zapečatiti usta, a njegovim organima reći: 'Govorite!', pa će govoriti o njegovim djelima, potom će mu biti omogućeno da govori, pa će reći: 'Daleko vas bilo, za vas sam se borio!'" prenose ga Muslim i En-Nesai.

"A da smo htjeli, mogli smo ih vida njihova lišiti, pa kad bi na put pošli, kako bi vidjeli." Ibn Abbas veli: "Da smo htjeli mi bi ih na stranputicu doveli, pa kako bi na Pravi put izašli?!"

"A da smo htjeli mogli smo ih na mjestu na kom su zgriješili u nešto pretvoriti." Ibn-Abbas veli: "Uništiti ih."

El-Hasan veli: "Posaditi ih da sjede na nogama."

"Pa ne bi mogli nikuda otići" naprijed **"niti se vratiti"** nazad, već bi stalno bili u istom stanju, ne idući ni naprijed, ni nazad.

وَمَنْ يُضْمِرْهُ نُكْسُهُ
 فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾ وَمَا عَلَّمَهُ الشَّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ
 إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُّبِينٌ ﴿٦٩﴾ لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى
 الْكَافِرِينَ ﴿٧٠﴾

Onome kome dug život damo, Mi mu izgled nagore izmijenimo. Zar oni ne razumiju? /68/ Mi Poslanika nismo pjesništvu učili, to mu ne priliči. Ovo je samo pouka - Kur'an jasni, /69/ da opominje onoga ko živ je, i da zasluže kaznu nevjernici./70/

Uzvišeni izvještava da sin Ademov stareći postaje, nakon što je bio snažan, sve slabiji, a nakon što je bio aktivan - postaje nemoćniji,

"Allah je taj koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije nejakosti snagu daje, a poslije snage iznemoglost i sijede vlasi; On stvara što hoće; On sve zna i sve može." (30:54)

"Ima vas koji duboku starost doživite, pa brzo zaboravite ono što saznate." (16:70) Ovim se - a Allah najbolje zna - želi izvijestiti da je ovaj svijet prolazan, a ne stalan i vječan.

"Zar oni ne razumiju?", tj. zar ne razmišljaju o početku svoga stvaranja a potom o dospijevanju u godine starosti, kako bi saznali da su stvoreni za drugi svijet kojem nema prestanka, niti seobe iz njega i koji je neizbježan, a to je ahiret.

Riječi Uzvišenog: **"Mi Poslanika nismo pjesništvu učili, to mu ne priliči."** Uzvišeni veli, govoreći o Svome poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., da ga nije naučio pjesništvu,

"to mu ne priliči", tj. nije u njegovoj prirodi i on mu nije vješt, niti ga voli, niti ima sklonost ka njemu. Stoga ću navesti da on, s.a.v.s., nije pamtiio ni jedan distih u pravilnom metru, već bi, ako bi ga citirao, parafrazirao ili ga nije dovršavao.

El-Bejheki u djelu "Ed-Delail" prenosi: (601) "Da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Abbas Ibn Mirdasu: 'Jesi li ti rekao: 'Zar ćeš podijeliti moj plijen i plijen robova između El-Akre'a i Ujejne?' Pa je rekao: 'Ispravno je između Ujejne i El-Akre'a', pa je on rekao: 'Sve je isto', tj. isto je značenje. Neka je na njega Allahov salavat i selam, a Allah najbolje zna. El-Emevi u djelu "El-Megazi" prenosi (602) da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., išao između poginulih na dan bitke na Bedru govoreći: "Raspolućujemo lobanje..." pa je Es-Siddik rekao, dopunjavajući distih: "...nama dragim ljudima, što bijahu buntovni i nasilni", što su stihovi nekog arapskog pjesnika. Seid ibn Urve od Katade prenosi: (603) "Rečeno je Aiši: 'Je li Allahov Poslanik, s.a.v.s., kao primjer navodio pjesništvo?', pa je rekla: 'Bio mu je to najmrži govor, jedino je kao primjer navodio distih Ehi Beni-Kajsa, navodeći prvi dio na kraju, a zadnji na početku, pa mu je Ebu-Bekr rekao: 'Nije ovo ovako Allahov Poslaniče', pa je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Ja, tako mi Allaha, nisam pjesnik, niti mi je to potrebno!'" Prenose ga Ibn Ebi-Hatim i Ibn-Džerir, čija je ovo verzija.

Desilo se slučajno da je na dan Hunejna, jašući svoju mazgu i nastupajući prema prednjem kraju neprijatelja rekao: (604)

"Ja sam poslanik, nema laži, Ja sam sin Abdulmutalibov".

Također se prenosi u oba "Sahiha" od Džundub ibn Abdullaha da je rekao: (605) "Bili smo sa Allahovim Poslanikom u pećini, pa je povrijedio prst, te rekao:

"Ti si samo prst koji krvari Na Allahovom putu ti se to dogodilo."

Vele da se ovo dogodilo slučajno i ne namjerno, da njegove riječi budu izrečene na određeni pjesnički metar. Sve ovo nije u suprotnosti sa činjenicom da on nije naučen pjesništvu, niti mu ono treba, a Allah Uzvišeni ga je podučio Kur'anu,

"laž mu je strana, bilo s koje strane, on je Objava od Mudroga i hvale dostojnoga"

(41:42), a ne pjesništvo, kao što su neki neznalice Kurejši tvrdili, niti izmišlja govor, niti čarolija. Ebu-Davud prenosi od Ebu-Hurejrea, a on od Poslanika, s.a.v.s.: (609) "Da se nekome od vas utroba ispuni gnojem boje je nego da se ispuni pjesništvom." Izdvaja se ovim hadisom, a sened mu odgovara uvjetima koje postavljaju dvojica šejhova (Buharija i Muslim) koji ga ne navode. Postoji i pjesništvo koje je legitimno, a to je ono u kome se izruguje mušricima, kojim su se bavili islamski pjesnici poput Hassan ibn Sabita, Ka'ba ibn Malika, Abdullah ibn Revaha i drugih, neka je Allah zadovoljan svima. Neko sadrži mudrosti i pouke i moralne vrline, što se može naći i u poeziji nekih džahijjetskih pjesnika, među kojima je i Umeje ibn Ebis-Salt, za koga je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (607) "Njegova poezija je povjerovala, ali mu srce nije vjerovalo."

Ebu-Davud prenosi u hadisu Ubej Ka'ba, Burejde ibn El-Husajba i Abdullaha ibn Abbasa da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (608) "U nekom izražavanju ima čarolije, a u nekoj poeziji mudrosti." Stoga Uzvišeni veli: **"Mi Poslanika nismo pjesništvu učili, to mu ne priliči,"** tj. ne odgovara mu.

"ovo je samo Pouka, Kur'an jasní." Tj. ovo čemu smo ga podučili samo je **"pouka i Kur'an jasní"**, tj. jasan je onome ko o njemu razmišlja. Stoga Uzvišeni veli: **"Da opominje onoga ko živ je"**, tj. da ovoj Kur'an opomene sve žive na zemlji. **"Da njime vas i one do kojih on dopre opominje." (6:19)** Njegovom opomenom okoristit će se onaj živoga srca i prosvijetljenoga uma.

"I da zasluže kaznu nevjernici", tj. on je milost vjernicima, a dokaz protiv nevjernika.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِيهِمْ أَنْعَامًا فَهِيَ لَهُمْ مَلِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَهِيَ فِيهَا مَنْفَعٌ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

Kako oni ne vide da Mi sami, od onoga što su Naše ruke učinile, njima stoku stvaramo i da oni njome raspolažu kao vlasnici! /71/ i da smo im dali da se njome služe - na nekima jašu, a nekima se hrane, /72/ i drugih koristi od nje imaju, i mlijeko, pa zašto nisu zahvalni, /73/

Uzvišeni spominje da je ljudima stvorio stoku kao blagodat i da ju je potčinio njima,

"I da oni njome raspolažu kao vlasnici", tj. da im je ona krotka, tako da se karavana od stotinu deva kreće pod vodstvom jednoga djeteta. **"Na nekima jašu, a nekima se hrane",** tj. neke jašu na putovanjima i neke im prenose teret na različite strane, a ako hoće kolju je.

"I druge koristi od nje imaju", tj. od vune, kostrijeti i dlake prave prostirke i korisne stvari. **"I mlijeko,"** pa zašto ne vjeruju da je Jedan Onaj Koji je sve stvorio i potčinio? I zašto Mu druge pridružuju?

وَأَتَّخِذُوا مِن
دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَّعَلَّهُم يَبْصُرُونَ ﴿٧٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ
لَهُمْ جُنُودٌ مُّحْضَرُونَ ﴿٧٥﴾ فَلَا يَحِزُّكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَكْفُرُ بِمَا يَسْبُرُونَ وَمَا
يُعْبُدُونَ ﴿٧٦﴾

već pored Allaha druge bogove prihvataju u nadi da će im oni na pomoći biti; /74/ oni im, međutim, neće moći pomoći, a oni su njima poslušna vojska. /75/ I nek te ne žaloste riječi njihove; Mi, doista, znamo i ono što oni kriju i ono što pokazuju. /76/

Uzvišeni Allah osuđuje mušrike što uz Allaha smatraju Njemu ravnim druga božanstva, očekujući da ih ona pomognu, daju im nafaku i približe ih Allahu.

"Oni im međutim, neće moći pomoći", tj. božanstva nisu u stanju pomoći one koji ih obožavaju, preslaba su za to, suviše malobrojna i neznatna, čak ni sebe ne mogu pomoći, niti se osvetiti onome koji im hoće nanijeti zlo, jer su ona predmeti koji ne čuju, niti razumiju.

Riječi Uzvišenog: **"A oni su njima poslušna vojska",** tj. prilikom polaganja računa ovi kipovi će biti na Sudnjem danu sakupljeni kada oni koji ih budu obožavali budu polagali račun. To će biti izražajnije u uspostavljanju dokaza protiv njih. **"I nek te ne žaloste riječi njihove",** tj. njihovo utjerivanje u laž i nevjerovanje u Allaha.

"Mi, doista, znamo i ono što oni kriju i ono što pokazuju", tj. Mi znamo sve o njima, kaznit ćemo ih za ono što pripisuju na Dan kada neće ni jedna sitnica, niti krupnica njihovih djela promaći, već će im sve što su i prije i kasnije radili biti predočeno.

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْتَهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ﴿٧٦﴾ وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ﴿٧٧﴾ قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ﴿٧٨﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِّنْهُ تُوقَدُونَ ﴿٧٩﴾

Kako čovjek ne vidi da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet je otvoreni protivnik, /77/ i Nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: "Ko će oživiti kosti, kad budu truhle?" /78/ Reci: "Oživice ih Onaj Koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio, /79/ Onaj Koji vam iz zelenog drveća vatru stvara i vi njome potpaljujete." /80/

Mudžahid, Ikreme, Urve Ibn Ez-Zubejr, Es-Suddi i Katade vele: (609) "Došao Ubej Ibn Halef, Allah ga prokleo, Božijem Poslaniku, s.a.v.s., noseći u rucu truhlu kost, mrveći je i rasipajući po zraku, pa rekao: "O Muhammede, ti tvrdiš da će Allah ovo oživiti?!" On reče: "Da, Uzvišeni Allah će te usmrtiti, potom proživiti, a potom odvesti u Vatru." Tada su objavljeni ovi ajeti sa kraja Jasina:

"Zar ne vidi čovjek da ga mi od kapi sjemena stvaramo..."

Ibn Ebi-Hatim prenosi od Ibn Abasa da je rekao: "El-Asi ibn Vail uzeo je kost u mekanskoj dolini..." i spomenuo ovaj hadis. Svejedno da li su ovi ajeti objavljeni u vezi sa Ubej ibn Halefom ili El-Asi Ibn Vailom, oni su općeniti i odnose se na svakoga ko niječe proživljavanje. **"Da ga Mi od kapi sjemena stvaramo, i opet je otvoreni neprijatelj",** tj. zar onaj ko niječe proživljavanje ne može izvući dokaz za ponovno proživljavanje iz prvog, jer je Allah u početku stvorio čovjeka od kapi hude tekućine, kao što Uzvišeni veli:

"Zar vas od neznatne tekućine ne stvaramo, koju na pouzdano mjesto stavljamo do roka određenog?" (77:20-22) Zar Onaj Ko ga je stvorio iz te neznatne tekućine nije u stanju ponovno ga stvoriti nakon smrti?

"I Nama navodi primjer, a zaboravlja kako je stvoren, i govori: 'Ko će oživiti kosti, kada budu trule?'", tj. smatra nemogućim da će Uzvišeni Allah, Koji posjeduje veličanstvenu moć kojom je stvorio nebesa i Zemlju, oživiti istruhla tijela, a zaboravlja sebe i činjenicu da ga je Uzvišeni Allah stvorio iz ničega, te iz samoga sebe može saznati nešto što je daleko veće od onoga što on niječe, negira i ne priznaje.

"Oživice ih Onaj koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio", tj. zna za sve kosti na čitavoj Zemlji, gdje su se raspršile. Imam Ahmed prenosi od Ukbe Ibn Amra da je rekao Huzejfi: (610) "Zar nam nećeš pričati šta si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.?" pa je rekao: "Čuo sam ga da veli 'Nekom čovjeku došla smrt'. Vidjevši da mu nema više života, oporučio je svojim: 'Kada umrem, skupite mnogo granja, naložite vatru, pa kada ona izgori moje meso i dode do kostiju pa ih ispržite, uzmite to, stucite ga i raspite ga u moru.' To su i učinili, pa ga je Uzvišeni Allah kod Sebe sakupio i rekao mu: 'Zašto si to uradio?' On reče: 'Iz straha od Tebe.', pa mu je

Uzvišeni Allah oprostio." Amir veli: "I ja sam ga, s.a.v.s., čuo kako veli to i još da je bio pljačkaš grobova." Navode ga u oba "Sahiha".

"Koji vam iz zelenog drveća vatru stvara i vi njime potpaljujete", tj. Koji je ovo drvo stvorio od vode, pa je postalo zeleno i sočno sa plodovima, a zatim učinio da se ono sasusi i da se njime potpaljuje vatra. On je isto tako u stanju učiniti šta hoće, ništa ga ne može spriječiti.

أَوَلَيْسَ
الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ
الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ فَسُبْحَانَ
الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

Zar Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar da stvori njima slične? Jeste, On sve stvara i On je Sveznajući; /81/ i zaista On može, kada nešto hoće, samo za to rekn: "Budi!" - i ono bude. /82/ Pa neka je Uzvišen Onaj u Čijoj je ruci vlast nad svim, Njemu ćete se vratiti!/83/

Uzvišeni skreće pažnju na Svoju moć oličenu u stvaranju sedam nebesa i zemalja i onoga što je u njima i između njih i upućuje da ovim dokazuje istinitost oživljavanja tijela, kao što stoji i u Njegovim riječima:

"Stvaranje nebesa i zemlje je sigurno veće, nego stvaranje ljudskog roda."(40:57) Ovdje Uzvišeni veli:

"Zar Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju nije kadar da stvori njima slične?", tj. slične ljudima, da ih ponovo stvori kao i prvi put.

"Jeste, On sve stvara i On je Sveznajući, i zaista On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: "Budi!" - i ono bude", tj. za bilo šta On naređuje samo jedanput, nije potrebno da to ponovi ili potvrdi. Imam Ahmed prenosi od Ebu-Zerra da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: (611) 'Uzvišeni Allah veli: 'Robovi moji, svi ste vi grijешnici osim onoga koga Ja poštedim. Stoga tražite oprosta od Mene, oprostiću vam. Svi ste vi siromašni osim onoga koga Ja obogatim. Ja sam Darežljiv, Veličanstven. Činim šta hoću. Moje davanje su riječi, Moja kazna su riječi, kada hoće nešto, samo kaže: Budi: i ono bude.

"Pa neka je hvaljen Onaj u Čijoj je ruci vlast nad svim, Njemu ćete se vratiti", tj. čistota, uzvišenost i poštedenost od svega lošega pripadaju Vječno Živome Uzdržavatelju, Koji upravlja nebesima i zemljom i Kome se sve vraća. Negovo je stvaranje, Njegovo je da naređuje, Njemu će se vratiti robovi na Sudnjem danu, pa će svakoga nagraditi po njegovim djelima. On je Pravedni Davalac blagodat.

Riječi Uzvišenog: **"Pa neka je Uzvišen Onaj u Čijoj je ruci vlast nad svim,"** su poput riječi Uzvišenog: **"Reci: 'U čijoj je ruci vlast nad svim?'"(67:1)** i:

"Uzvišeni je Onaj u čijoj je ruci vlast.(23:88) "El-Mulk" i El-Melekut" istog su značenja, kao i "Rahmeh" i "Rahamut", "Rehbeh" i "Rehebut", "Džebr" i "Džeberut". Neki ljudi smatraju da je "Mulk" u domenu tjelesnog, a "Melekut" u sferi duhovnog. Ispravno je prvo mišljenje, koje zastupa većina mufessira.

Ebu-Davud prenosi od Avf ibn Malika el-Ešdže'ija da je rekao: (612) "Jedne noći sam bdio sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., pa je, klanjajući noćni namaz, učio poglavlje "El-Bekare". Kad god bi naišao na ajet u kom se spominjala milost, zastao bi i molio, a kad god bi naišao na ajet u kom se spominjala kazna, tražio bi utočište. Zatim je činio ruku' koliko i kijam, govoreći na ruku'u: "Subhane zildžeberuti vel-melekuti vel-kibrijai vel-azameti", zatim je na sedždi govorio slično tome. Zatim je ustao, pa učio poglavlje "Alu-Imran", potom je učio poglavlje po poglavlje". Prenose ga Et-Tirmizi u djelu "Eš-Šamail" i "En-Nesai" kao hadis Muavije ibn Salih.

**Završetak sažetka tumačenja poglavlja "Jasin".
Neka je hvala Allahu!
Završetak trećeg toma,
slijedi četvrti tom.**